

Krystyna Zabawa (opr.)

Młodzi naukowcy o Korczaku

Sprawozdanie z konferencji
„Rozmawiając z dzieckiem – teoria
i praktyka relacji dorosły-dziecko
według Janusza Korczaka”

Dnia 15 października 2012 roku w Auli im. Grzegorza Piramowicza Akademii Ignatianum w Krakowie odbyła się ogólnopolska konferencja studentów i doktorantów z okazji Roku Janusza Korczaka pt. „Rozmawiając z dzieckiem – teoria i praktyka relacji dorosły-dziecko według Janusza Korczaka”. Organizacji konferencji podjął się Instytut Nauk o Wychowaniu Akademii Ignatianum we współpracy z Instytutem Pedagogiki UJ, krakowskim oddziałem Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego oraz kół naukowych studentów i doktorantów obu uczelni. Do wygłoszenia referatów zgłosili się głównie doktoranci różnych kierunków i specjalności (pedagogiki, filozofii, filologii, resocjalizacji) z uczelni krakowskich (Akademia Ignatianum, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Pedagogiczny) oraz z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (przedstawiciel tej uczelni nie dojechał jednak ostatecznie na obrady) i Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Wiele prelegentek powoływało się już na swoje doświadczenia zawodowe.

Zgromadzonych powitał JM Rektor Akademii Ignatianum ks. prof. dr hab. Henryk Pietras SJ. Przypomniął, że w tej samej auli miała niedawno miejsce sesja poświęcona innemu patronowi roku 2012 – jezuitce, ks. Piotrowi Skardze, który także wiele miejsca w swoich pismach poświęcił wychowaniu. Rektor wyraził radość, że również Rok Janusza Korczaka zostanie uczczony w murach jezuickiej uczelni konferencją, gromadzącą młodych naukowców. Przypominając krótko sylwetkę Starego Doktora, podkreślił, że on sam swoim przykładem pokazywał, jak zajmować się dzieckiem, jak je traktować. Stąd życzenia księdza profesora dla zgromadzonych na konferencji, aby oprócz mądrości zawartej w dziele autora *Króla Maciusia I* przejęli przede wszystkim jego entuzjazm i miłość do dzieci, którymi się zajmują.

Obrady rozpoczął panel profesorski, w ramach którego swoje badania i refleksje przedstawili dr hab. Krystyna Ablewicz, profesor UJ oraz prof. dr hab. Dariusz Rott. Pierwsze wystąpienie, zatytułowane „Poznać dziecko – człowieka. Przesłania Korczakowskie” nawiązywało do hasła Roku Korczakowskiego: „Nie ma dzieci – są ludzie”. Profesor K. Ablewicz wskazała na kilka punktów ważnych dla korczakowskiego poznawania dziecka: uważność na szczegóły, ciekawość i zainteresowanie, zachwyty, świadomość ograniczeń poznawczych (ostrożność w wydawaniu sądów, wątpliwość i brak pewności). Zwróciła także uwagę na holistyczność antropologii dziecka w praktyce i teorii Starego Doktora. Oznacza to próbę całościowego oglądu sytuacji wychowanka wraz z jego uwarunkowaniami fizycznymi. Działanie wychowawcy powinno być odpowiedzią na rozpoznane potrzeby dziecka, także te najbardziej podstawowe. Cytując fragmenty pism autora *Prawideł życia*, prelegentka podkreśliła jego szczególne przywiązanie do niezwykle drobiazgowej i wnikliwej obserwacji, do której zachęcała również zgromadzonych licznie słuchaczy – praktykujących już i przyszłych nauczycieli oraz wychowawców.

Drugie wystąpienie profesorskie zostało poświęcone mniej znanej, a bardzo znaczącej działalności Korczaka, jaką były jego felietony radiowe, skierowane do dzieci, tzw. „gadaninki”. Profesor Rott przedstawił bardzo interesującą historię związków Starego Doktora z radiem, w tym niewyjaśnioną do końca sprawę jego opuszczenia. Podkreślał, że w opinii ówczesnych słuchaczy i recenzentów Korczak stworzył „nowy styl komunikacji radiowej”, stał się prawdziwą osobowością medialną. Odbiór jego audycji był entuzjastyczny. Niestety, nie przetrwały żadne nagrania, zachował się jedynie zapis „gadaninek”. Jedną z nich, pt. *Samotność dziecka* miała zostać przedstawiona w drugiej części referatu, jednak ograniczenia czasowe na to nie pozwoliły.

Pozostał czas na dyskusję, w której udział wzięli: prof. dr hab. Alicja Baluch, dr hab. Krystyna Gąsior, dr hab. Bogusław Żurkowski, dr Małgorzata Chrobak. Poruszyli oni istotne wątki obu wystąpień, zadając pytania, pozwolili referującym na doprecyzowanie myśli i dopowiedzenia. Pojawiły się takie problemy, związane z dziełem Korczaka, jak cierpienie, zło (dostrzegane także w wychowankach), wartości estetyczne i etyczne przekazywane w pismach wychowawcy Domu Sierot, wreszcie jego język, zdradzający centra, wokół których koncentrowały się jego refleksje.

Warto zauważyć, że w tej części konferencji oprócz pracowników naukowych, studentów i doktorantów, wzięli udział uczniowie Gimnazjum im. Jana Pawła II w Radziszowie z nauczycielką języka polskiego i historii mgr Małgorzatą Nowak. Konferencja obudziła w nich również zainteresowanie osobą, życiem i dziełem autora *Kajtusia Czarodzieja*.

Dalszą część konferencyjnego dnia wypełniły wystąpienia uczestników, które zostały podzielone na trzy grupy: pierwsza dotyczyła zagadnień filozoficzno-artystycznych, druga – pedagogicznych, a trzecia – resocjalizacyjno-prawnych. Część pierwszą prowadziła prof. dr hab. Irena Popiołek, artystka malarka, pedagog z wieloletnim doświadczeniem. Z wycuciem i umiejętnością wyciągania trafnych wniosków podsumowywała ona każde wystąpienie doktorantek. Dwa pierwsze referaty – mgr Anny Kowalskiej i mgr Urszuli Mareckiej-Danesi – dotyczyły kwestii filozoficznych w dziele Janusza Korczaka. Został w nich nakreślony charakter relacji pomiędzy dzieckiem a dorosłym, gdzie obie strony uczą się siebie, pozostają w wolności, otwierają się na siebie nawzajem. W postawie wychowawcy najistotniejsza wydaje się autentyczność, kierowanie się prawdą, gotowość na nowe odkrycia oraz świadomość „że może się mylić”. Podstawą pedagogiki Korczaka i jego filozofii jest przekonanie o konieczności traktowania dziecka z szacunkiem jako pełnego człowieka, a nie za ledwie „kandydata” do człowieczeństwa. Różnica między dzieckiem a dorosłym polega na większym doświadczeniu tego ostatniego, co nie znaczy, że starszy nie może się od młodszego uczyć. Nie tylko może, ale powinien. W kolejnym wystąpieniu mgr Monika Wojtas-Tarnowska przedstawiła rewolucyjną na swoje czasy koncepcję niemowlęcia i małego dziecka, posługującego się mową mimiczną i mową obrazów, a także będącego w szczególny sposób artystą muzykiem, gromadzącym doświadczenia dźwiękowe, testującym możliwości akustyczne własne i otoczenia. Ideę dziecięcej twórczości, możliwości i chęci tworzenia podkreślała także mgr Ewelina Strawa. Wskazywała na opresyjny charakter systemu edukacyjnego już od etapu przedszkolnego, na przyzwyczajania wychowawców do powielania schematów i wymagania stereotypowych, schematycznych zachowań od dzieci. Jedną z metod przezwyciężenia zgubnej rutyny mogłaby stać się wprowadzana współcześnie do edukacji metoda projektu, dająca wychowancom, postulowaną także przez Korczaka, swobodę ekspresji.

Druga część, prowadzona przez dr. hab. Bogusława Żurakowskiego, miała charakter pedagogiczny. Referentki podjęły tematy, związane przede wszystkim z możliwościami zastosowania myśli Korczaka we współczesnej rzeczywistości wychowawczej, zarówno w przestrzeni szkoły, ośrodka opiekuńczo-wychowawczego, jak i w rodzinie. Mgr Patrycja Kozera-Mikuła przedstawiła możliwości zastosowania myśli pedagogicznej Korczaka, a zwłaszcza jego postulatu dialogu i szacunku, do trudnej sytuacji komunikacyjnej z młodym człowiekiem w okresie dojrzewania. Czas adolescencji to moment niezwykle wrażliwości, w którym wychowanek oczekuje szczególnego wsparcia ze strony dorosłych opiekunów. Wykazała to także poruszająca prezentacja mgr Joanny Przybylskiej. Pod-

dała ona badaniom prawie dwustu gimnazjalistów, zadając im pytania o to, z kim najchętniej rozmawiają na ważne dla siebie tematy, a także co powiedzieliby rodzicom, gdyby mogli być wobec nich całkowicie szczerzy. Monika Tylka, jedyna studentka, która zgłosiła swój referat na konferencję, zestawiła formy komunikacji z dzieckiem, proponowane przez Korczaka ze współczesnymi sposobami porozumiewania się w epoce „dzieciństwa multimedialnego”. Narzucającym się wnioskiem było stwierdzenie zanikania w XXI w. tak cenionego przez Starego Doktora bezpośredniego kontaktu (choć jego stałą potrzebę, także dziś, potwierdziły badania mgr Przybylskiej). Kolejne wystąpienie mgr Marty Kosowskiej stanowiło zwięzłe, ale też emocjonalne i osobiste (wrosłe z doświadczeń pedagogicznych autorki) nakreślenie warunków dobrego, owocnego kontaktu z dzieckiem. Referentka odwoływała się przy tym do myśli sformułowanych w poradniku Korczaka *Prawidła życia*. W podobnie skondensowanej formie zawarła swoje refleksje na temat prekursorstwa Starego Doktora w obszarze pedagogiki opiekuńczej mgr Emilia Wasilewska. Zadała również inspirujące pytanie: Jak przekazywać wiedzę o Korczaku przyszłym pedagogom, aby chcieli korzystać z jego pism i doświadczeń?

Część trzecią poprowadził prof. dr hab. Mirosław Babiarz. Doktorantki wprowadzały tym razem słuchaczy w bardzo trudne zagadnienia, nieczęsto poruszane w opracowaniach naukowych czy publicystyce: prawo dziecka do śmierci i do własności (mgr Marta Tyszkó; mgr Anna Kawula i mgr Kinga Stawarz-Popek). Globalne spojrzenie na prawa dziecka w społeczeństwie informacyjnym XXI wieku przedstawiła mgr Kinga Stawarz-Popek, a konfrontacji Korczakowskiego rozumienia resocjalizacji ze współczesnością podjęła się mgr Joanna Garbulińska. Z wygłoszonych tekstów, będących częściowo przedstawieniem wyników badań empirycznych, wynikała konieczność namysłu nad przemyśleniami Korczaka dotyczącymi praw dziecka. Badania wykazały, że współczesna rzeczywistość daleka jest od nakreślonego przez autora poradnika *Jak kochać dziecko* ideału. Wciąż nie dostrzega się lub nie respektuje wielu praw, uznawanych przez patrona roku 2012 za podstawowe.

Zamknięcia obrad i podsumowania dokonały organizatorki konferencji – dr Renata Pater (UJ, PTP) i dr Krystyna Zabawa (Akademia Ignatianum). Podstawowym wnioskiem, jaki można było wyciągnąć po wysłuchaniu kilkunastu wystąpień było stwierdzenie nie tylko aktualności myśli Korczaka, ale także jej prekursorstwa w stosunku do wielu nurtów czy idei funkcjonujących współcześnie. Życie i dzieło Janusza Korczaka wciąż może stanowić i stanowi inspirację dla osób zajmujących się dziećmi. Wiele wątków domaga się teoretycznego namysłu, szczegółowego opracowania, a także weryfikacji w praktyce poprzez podejmowanie badań empirycznych.